

Anders kijken naar nieuwkomers

Elke nieuwkomer heeft zijn eigen verhaal. Als taalonderwijsadviseur, trainer en coördinator van het Netwerk van Nieuwkomersleerkrachten in Amsterdam ontmoet ik een diversiteit aan nieuwkomerskinderen en leerkrachten. Kinderen zoals:

Laila is 10 jaar oud, geboren in Pakistan, 5 maanden in Nederland met haar ouders. Zij voelt zich Amsterdammer, want haar broertje is hier geboren en zij wil later arts worden. Al na 5 maanden spreekt ze behoorlijk goed Nederlands. Zij is erg gemotiveerd om te leren en is een slimme meid.

Juan, 9 jaar, afkomstig uit Colombia. Is zo'n anderhalf jaar in Nederland, samen met zijn tante die geen vaste verblijfplaats heeft en niet goed voor hem kan zorgen. Om die reden woont Juan bij een tijdelijk pleeggezin en komt met de taxi naar school. Omdat die taxi nog meer kinderen naar school brengt, is Juan elke dag drie kwartier te laat op school. Eigenlijk hoort hij niet meer in de nieuwkomersgroep, maar door zijn lastige gedrag kan de leerkracht van de reguliere groep hem er niet bij hebben. Na een week of zes verhuist Juan naar een andere stad, alwaar hij een plekje op een SBO-school krijgt.

Shilan, afkomstig uit Turkije, is bijna elf en eerder in Istanbul en in Engeland naar school geweest. Een lieve meid, zorgzaam voor de andere kinderen in de groep, veelal jonger dan zij. Zij doet het goed in de nieuwkomersgroep. Na 3 maanden in de nieuwkomersgroep wordt het asielverzoek van de familie afgewezen. Zij verhuizen naar een Gezinslocatie (opvangcentrum voor uitgeprocedeerde asielzoekers) en zal daar in afwachting van hun vertrek een andere school bezoeken.

Kalem is net 7 geworden en is samen met zijn vader en twee broers uit Syrië gevlucht. Ze wonen in het AZC en hebben nog geen definitieve verblijfsvergunning. Het gezin was ruim anderhalf jaar onderweg, zijn vanuit Turkije de Middellandse Zee overgestoken, en wonen nu een paar maanden in Nederland, in het AZC. Zijn moeder heeft de tocht niet overleefd. Kalem vindt het lastig op school te zitten en te werken en wil liefst de hele dag bij juf op schoot.

Giovanni, 8 jaar, afkomstig uit Italië, woont een half jaar in Amsterdam. Zijn moeder is Italiaanse en zijn vader Amerikaan. Hij is tweetalig opgevoed en zat in Rome op een Italiaanse school. Zijn vader is veel van huis voor werk, en hij en zijn zus spreken thuis vooral Italiaans. Giovanni vindt Nederlands best lastig en het gezin weet niet hoe lang zij in Nederland blijven wonen. Giovanni doet wel zijn best op school, vindt gym erg leuk en kijkt graag naar het Jeugdjournaal. Het liefst praat hij Engels met de meester.

De leerkrachten die werken met nieuwkomerskinderen kijken vaak net even anders. Dat is nodig om hun leerbehoefte te zien en goed onderwijs te kunnen geven. Alsof je door een 'om-de-hoek-kijkertje kijkt: Je kijkt, en bent verrast door wat je ziet: net even anders dan je verwacht had! En pas dan kun je de juiste richting kiezen.

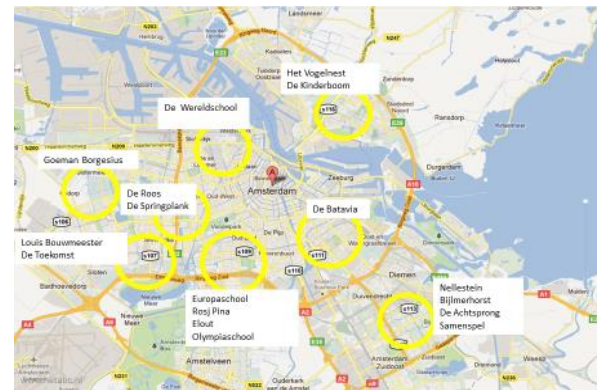
Behalve naar het kind zelf, kijk je ook naar:

- *De culturele achtergrond van het kind. Welke talen spreekt het?*
- *De levensgeschiedenis. Komt het uit een oorlogssituatie? Is het op de vlucht geweest? Heeft het gevaarlijke situaties meegemaakt? Hoe was het leven in land van herkomst?*
- *De onderwijsloopbaan. Heeft het kind al eerder op school gezeten? Hoe was dat onderwijs? Kan het kind lezen en schrijven in de eigen taal? Misschien (ook) al in het Engels?*
- *De leefsituatie. Vindt het kind het fijn in Nederland te zijn? Heeft het hier vrienden? Is de leefsituatie stabiel? Is het kind (il)legaal in Nederland? Heeft het een verblijfsstatus? Woont het in een tijdelijke woning, een asielzoekerscentrum of heeft het een vaste woonplaats?*

Elke nieuwkomer is uit een vertrouwde situatie terecht gekomen in een vreemd land met nieuwe gewoonten en een andere taal. Het heeft tijd nodig om te wennen. Elk kind reageert anders op de nieuwe omgeving.

Een enorme diversiteit

Sinds januari 2016 zijn bij het Centraal Meldpunt in Amsterdam ruim 1200 nieuwkomerskinderen ingeschreven, kinderen tussen de 6 en 12 jaar. Afkomstig uit 92 verschillende landen. Amsterdam heeft 35 opvanggroepen, verspreid over de hele stad.

Op dit moment zitten 600 van deze kinderen in een [nieuwkomersgroep](#), de plek waar ze ongeveer een jaar blijven en de Nederlandse taal leren. Dat betekent dat de andere 600 kinderen voor het grootste deel al een plekje hebben gekregen op een reguliere basisschool. Daar waar de nieuwkomersleerkrachten over het algemeen geschoold zijn in NT2-onderwijs, en met speciale (weliswaar verouderde) leermiddelen werken, moet de collega leerkracht het vervolgonderwijs vormgeven met behulp van adviezen uit het onderwijskundig rapport dat met de leerling meekomt. De tweedejaars nieuwkomer is een van de kinderen in de groep met een specifieke onderwijsbehoefte. Om succesvol te zijn op school, moet het kind een actieve leerhouding hebben en de juiste stimulans krijgen.

Het net verschenen rapport [Ruimte voor nieuwe talenten](#) vraagt terecht aandacht voor het onderwijs aan deze kinderen. In de nieuwkomersgroep worden hoge (taal)resultaten behaald, maar de nieuwkomer is hoe dan ook nooit 'klaar' in een jaar. Met bijvoorbeeld een passieve woordenschat van gemiddeld 4000 woorden heeft het kind een enorme spurt gemaakt, maar is het lang nog niet zo ver als zijn leeftijdsgenootjes in de reguliere groep. Hoe ouder het kind, hoe groter de relatieve achterstand. *Ruimte voor nieuwe talenten* pleit voor een meerjarenplan voor elke nieuwkomer : een plan op maat, rekening houdend met de startsituatie en kennis en vaardigheden van het kind. Een plan dat het kind stimuleert zijn plek te vinden in het Nederlandse onderwijs. Met aandacht voor taalcontact met het Nederlands in een natuurlijke setting, en voor een functioneel gebruik van de moedertaal van het kind.

In zo'n meerjarenplan vindt een geleidelijke overgang plaats van een bijna volledige NT2-setting (de nieuwkomersgroep), naar een reguliere situatie met nog veel expliciete aandacht voor NT2-verwerving tot uiteindelijk de aandacht voor NT2 nog maar heel klein hoeft te zijn [afbeelding p. 42 Ruimte voor nieuwe talenten]. Zo moet een nieuwkomer nog lange tijd alert blijven op onbekende woorden, en actief gebruik maken van woordenboek of google translate. Bij technisch lezen is het zaak dat de leerkracht de beheersing van de klanken in de gaten houdt op moment dat de leesontwikkeling stagneert. Bij begrijpend lezen is preteaching op woordenschat vaak nodig. Algemene aandachtspunten voor tweedejaars nieuwkomers zijn er, maar de mate waarin is afhankelijk van veel individuele factoren, die je moet meenemen bij het opstellen van een meerjarenplan. Goed blijven kijken dus.

Dat lijkt me een mooie opdracht voor het Amsterdamse onderwijs voor de komende tijd, waar ik als taaladviseur graag over meedenk.

13 april organiseert de gemeente Amsterdam een bijeenkomst over het nieuwkomersonderwijs (<http://www.hetabc.nl/agenda/amsterdamse-klas-on-tour-bijeenkomst-nieuwkomersonderwijs/>). Een bijeenkomst voor nieuwkomersleerkrachten, maar juist ook voor de leerkrachten die de nieuwkomers daarna in de klas krijgen.